

1 september 1959

U 9091/59 - C 46 - P1/PS9.

PA 9784/17
GEHEIM

Land: Diverse.
Onderwerp: Het Zesde Congres van de Socialistische Internatio-
nale in Hamburg, juli 1959.

Referenties:

Datum van
waarneming: Augustus 1959.

Bron: Betrouwbaar.

Opmerkingen:

Verzonden aan: de Minister van Buitenlandse Zaken.

Aan Zijne Excellentie Prof. Dr. J.E. de QUAY
Minister-President

Plein 1813 no. 4

's-GRAVENHAGE.

GEHEIM

HEET ZESDE CONGRES VAN DE SOCIALISTISCHE INTERNATIONALE
TE HAMBURG, JULI 1959.

Tijdens het Socialistische Congres te Hamburg is wel duidelijk gebleken, dat er geen internationale sociaal democratie meer bestaat en er alleen nog sociaal democratische partijen zijn. Van een sociaal democratische ideologie kan geen sprake meer zijn. Wat de buitenlandse politiek betreft lopen de houdingen, standpunten en ideeën tussen de verschillende sociaal democratische partijen evenzeer uiteen als tussen de verschillende partijen in elk der landen. Zelfs wat de binnenlandse politiek betreft, d.w.z. de instelling ten aanzien van de sociaal-economische vraagstukken, kan niet van een gemeenschappelijke ideologie worden gesproken. Wat nog als verbindend element zichtbaar wordt, is veel meer atmosferisch, klimatologisch dan door ideeën bepaald, - er bestaat nu eenmaal een gemeenschappelijke voorgeschiedenis. Wat daaruit tenslotte als gemeenschappelijk overgebleven is, bepaalt zich tot een zekere gevoeligheid voor bepaalde begrippen, woorden als "sociaal onrecht", enz. Zodra deze begrippen echter uit de sfeer van de algemene gevoeligheid overgaan naar meer concrete bepalingen beginnen de verschillen en onderscheiden ook reeds duidelijk te worden. Woorden als "klassenstrijd", "nationalisatie", "partiouljer eigendom" hebben voor sommige partijen nog altijd min of meer de betekenis, die zij in de 19e eeuw hadden, voor andere partijen zijn het reeds verouderde, voor onze tijd nauwelijks of in het geheel niet meer geldende begrippen. Zo betoogde een ERIER, dat er wel degelijk nog sprake was van klassenstrijd en wezen de gedelegeerden van de PvdA er op, dat het begrip arbeidersklasse voor de sociaal democratie nauwelijks

meer bruikbaar is - zo vindt men bij de Duitse socialisten nog sterke sympathieën voor nationalisatie van bepaalde sleutelindustriën, terwijl voor de PvdA het probleem van de eigendom volstrekt secundair geworden is en de vraag naar de controle over de economische macht zowel als over de verdeling van het nationaal inkomen de eigenlijke moeilijkheid vormen, die geenszins opgelost wordt door simpelweg overschrijven van het bezit op de staat. Van een werkelijk, bruikbare eenheid is op dit congres niets gebleken, op geen enkel punt kwam men tot een gemeenschappelijke houding, noch ten aanzien van de atoomvraagstukken, noch ten aanzien van Europa, noch ten aanzien van Oost-Europa. Twee uitzonderingen: Berlijn mag niet opgegeven worden, het Suezkanaal moet ook voor Israël open.

De ideologische debatten

Deze begonnen met een rede van de Oostenrijkse gedelegeerde Oscar POLIAK. Wanneer men zich herinnert, dat het reeds vele jaren geleden is, dat André PHILIP de bitse opmerking maakte, dat geen enkele nationalisatie zo goed gelukt was als de nationalisatie van de socialistische partijen, kan het slechts verwondering wekken, dat deze rede door de overgrote meerderheid der deelnemers als zo nieuw werd beschouwd. De blijde instemming, die het referaat wekte, kan slechts worden begrepen als opluchting, dat in dit referaat tenminste een ideologisch doordachte verklaring en zelfs een verontschuldiging werd geboden voor het feit dat er tussen de verschillende sociaal democratische partijen geen gemeenschappelijke politiek mogelijk was. De inleiding werd op geen enkel punt aangevallen. Van debatten kan men zelfs niet spreken, zichtbaar gaven de verschillende sprekers, ieder voor zich, van tevoren

voorbereide speeches ten beste, zodat het geheel als los zand aan elkaar hing, met veel schoon klinkende algemeenheden. De Nederlandse gedelegeerde VOOGD stelde tenslotte nogal gefirriteerd vast, dat men geen enkel van de in deze tijd dringende ideologische vraagstukken van de sociaal democratie had aangesneden, zodat het tijd werd, dat men een aparte conferentie voor een echte ideologische discussie zou houden.

De internationale situatie

a. Algemeen

De debatten over de algemene situatie stonden volstrekt in het teken van GAITSKELL. Het eerste deel van zijn rede werd zonder schriftelijke tekst door hem geïmproviseerd. De rede bood geen enkel nieuw element. De beide zwaartepunten waren de bekende Labourvoorstellen voor een geneutraliseerde gordel midden door Europa, in grote lijnen aansluitend bij het SPD-Deutschlandplan en de "antinuclearclub". Ten aanzien van beide voorstellen ging een duidelijke scheidslijn door het congres - aan de ene kant Labour en SPD, beide voor deze plannen, aan de andere kant het merendeel der overige partijen, die er in verschillende nuanceringen tegen waren. Door de tegenstanders, die overigens tijdens de debatten nauwelijks aan het woord kwamen, werd in particuliere gesprekken zonder meer toegegeven, dat naar hun mening beide plannen veel meer verkiezingstactische betekenis hadden voor de Engelse en Duitse partijen dan reële politieke betekenis. Emotioneel wekte natuurlijk GAITSKELL's pleidooi tegen de atoombewapening veel applaus, praktisch echter was het inzicht, buiten de Engelse en Duitse delegaties, dat men hier met een illusoir, niet te verwezenlijken, hoofdzakelijk voor Engels binnenslands gebruik bij de komende verkiezingen opgesteld plan te doen had. Hoezeer dit juist was, bleek wel uit de ant-

woorden van GAITSKELL op twee hem gestelde vragen:
"Hoeveel landen zouden binnen afzienbare tijd atoombommen kunnen maken en dus in aanmerking komen voor toetreden tot deze club?" Antwoord: "Twaalf". Tweede vraag: "Hoeveel landen zouden zich bij deze club moeten aansluiten alvorens Engeland bereid zou kunnen zijn afstand te doen zowel van de beschikbare atoombommen als van de productie ervan?" Antwoord: "Vijftien".....Het was in verband hiermede typerend, welke houding zowel de Zwitsers als de Zweedse gedelegeerden aannamen: Wij verlangen geenszins naar het bezit van atoomwapens. Wij hopen zeer, dat het tot atoomontwapening zal komen. Wanneer het echter daartoe niet komt, zal voor ons ook de tijd komen, dat wij ter wille van onze defensie en van onze neutraliteit atoomwapens zullen moeten bezitten.

Over de neutrale gordel door Europa werd niet veel gediscuteerd. Naar buiten kon de indruk ontstaan, dat de Duits-Engelse opvattingen in dezen domineerden, in feite was bij de Noorse, Deense, Nederlandse, Belgische en Franse delegaties van sympathie voor deze plannen niet veel te bespeuren, of zelfs een duidelijke afwijzing zichtbaar.

Hoeveel betekenis overigens GAITSKELL aan zijn plannen hecht werd gedemonstreerd door het feit, dat hij, als enige, hierover een persconferentie gaf, die overigens bij de pers slecht "aankwam". Het gros der journalisten nam hem duidelijk niet au serieux.

b. Europa en de Europese instellingen.

Inleidingen hierover werden door Gerard JAQUET en Erieh OLLENHAUER gehouden. De duidelijke tententie van JAQUET was vóór de zes, de even duidelijke van OLLENHAUER was voor de vrijhandelszone. Ook ten aan-

zien van dit punt werd de enige toenadering, ja het bondgenootschap tussen Labour en SPD, met een bijna openlijke anti-Franse evenzeer als anti-integratienistische points tegen de zes zichtbaar. De Franse partij bevond zich in een pijnlijk isolement - Guy MOLLET was persoonlijk niet verschenen - de Franse woordvoerders waren op het congres JAQUET, PINEAU en MOCH; zij vonden weinig weerklank. Op de openbare betoging, die in de Ernst-Merck-Halle werd gehouden, was zelfs een Franse spreker geweerd. Ondanks het protest van JAQUET had OLLENHAUER geen Franse spreker op deze betoging willen toelaten, aangezien, naar OLLENHAUERS rapporteur zeide, "er zo'n sterke anti-Franse onderstroming in het publiek is tengevolge van Algerije en men er dus, uit vrees voor demonstratieve betogingen tijdens de meeting, de voorkeur aan gegeven had geen Franse spreker te laten optreden." Het moge waar zijn, dat de SPD zich hier uit zorg voor een verslechtering der verhouding tot de SFIO heeft laten leiden, zowel op het congres enker als meer nog, op de betoging in de Ernst-Merck-Halle, kwam een bondgenootschap tussen Labour en SPD zo duidelijk tot uiting, dat men zonder gevaar tot de conclusie kan komen: wanneer in Engeland Labour en in Duitsland de SPD eventueel regeringspartij zou worden, wordt de gehele Europese politiek zoals die zich tot dusver ontwikkeld heeft, ondersteboven geworpen - van de Frans-Duitse toenadering blijft niets over, de Gemeenschappelijke Markt komt in gevaar, de vrijhandelssone wordt daarvoor in de plaats gesteld, de Algiers-politiek van De GAULLE afgekeurd, enz. enz. GAITSKELL en BEVAN werden als diva's naar voren gedrongen, de Fransen achteraf gehouden, er werd zelfs geen poging ondernomen een objectief licht op de Algerijnse vraagstukken te werpen of enige sympathie voor de Gemeenschappelijke Markt

te tonen.

De gedelegeerden van de socialistische emigrantenpartijen uit Oost-Europa waren zeer terneergeslagen. In de wandelgangen beklagden zij zich er over, dat aan het lot van hun landen niet de geringste aandacht was besteed, dat dit lot in de politiek van de westelijke sociaal democraten geen rol speelt, dat zij wel de gelegenheid hadden gekregen een enkel woord te spreken, maar heel goed wisten, dat zij nu tot het volgende congres weer verdwijnen moesten. De meesten verklaarden wel voor een poging te zijn om door middel van het "Deutschlandplan" e.d. van de Sowjetrussische troepen in hun land bevrijd te worden, gaven echter toe in de mogelijkheid van de verwerkelijking van deze plannen geen enkel vertrouwen te hebben.

c. Het Nabije Oosten

De inleidingen hierover waren van Moshe SHARON en Aneurin BEVAN. De eerste werd door de gedelegeerden zeer gewaardeerd vanwege het hoge peil. Die van BEVAN werd door de meesten afgewezen wegens haar demagogische oppervlakkigheid. Van debatten over dit onderwerp kon nauwelijks worden gesproken. Men was het er over eens, dat het Suezkanaal voor Israël moet worden geopend.

De inleiding van de Nederlandse gedelegeerde Henri VOS over het probleem van de onderontwikkelde gebieden wekte veel bijval. Het loont echter nauwelijks op de debatten in te gaan. De grote belangstelling van dit congres voor het probleem van de onderontwikkelde gebieden is zeker voor een goed deel te verklaren als een poging om, temidden van al de onenigheid, nadruk te leggen op een gebied, waar-

op nog een gemeenschappelijke sociaal democratische houding kan worden getoond. De houding ten aanzien van dit probleemcomplex was overheersend emotioneel en werd bepaald door wat men kan noemen "het complex van het Europese slechte geweten" ten opzichte van de vroeger koloniale landen. Men was het er over eens, dat de ontwikkelde landen een procent van hun nationale inkomen ter beschikking zouden kunnen en moeten stellen voor hulpverlening aan de onderontwikkelde gebieden.

De resoluties

Ten aanzien van de algemene resolutie is nog belangwekkend melding te maken van het debat, dat ontstond naar aanleiding van een Noors amendement. Dit luidde in het ontwerp:

"Der Kongress fordert, dass Verhandlungen zwischen den Ländern der Europäischen Gemeinschaft und den Ländern, die die Schaffung einer Freihandelszone anstreben, mit grösstmöglicher Eile geführt werden."

De Noor FINN MOE stelde voor deze paragraaf te wijzigen en te lezen:

"The Congress considers the establishment of the European Economic Community as a first step on the road to economic unity of Europe and insists that negotiations between the countries of the E.E.C. and the countries which are interested in a free trade area should be...and will aim at arriving at an arrangement, which points the way to an economic integration of the whole of Europe."

Voor de Fransen was dit amendement volkomen aanvaardbaar, zij stelden slechts voor in plaats van "between the countries of the EEC" te le-

zen "between the EEC", d.w.z. onderhandelingen tussen de EEC als geheel en de overige landen te vragen. Zeer krachtig verzet van Britse zijde, gesteund door de Duitse zijde, leidde tot verworping van het amendement en handhaving van de oorspronkelijke tekst.

Wat de kernwapenpassages in de algemene resolutie betreft, waarin de Labour- en de Franse positie naast elkaar gegeven worden, kan nog worden opgemerkt, dat het congres deze beide passages niet als met elkaar in strijd besloot te beschouwen.

Résumé

Het congres toonde afwezigheid van eenheid, zowel in de ideologie als in politiek. De algemene resolutie overdekt dit ietwat, zij het ook pover. Sterke toenadering tussen de Britse en Duitse partijen, diepe kloof tussen deze beide en Frankrijk (afkeer van De GAULLE, afkeer van het Algerijnse conflict, afkeer van de Franse toetreding en verdediging van de Gemeenschappelijke Markt, afkeer ook van de Franse houding in Genève, van de Franse skepsis ten aanzien van verdunningszones in Europa, kortom tegenstelling op alle gebieden en gespannen verhouding tot de SFIO, Guy MOLLET, die achter dit alles staat). Wel werd gepoogd deze tegenstelling niet te zeer aan het licht te laten treden, de poging lukte maar matig. Eenheid bestond slechts ten aanzien van Berlijn, het Suezkanaal-vraagstuk en het probleem van de onderontwikkelde gebieden.
